

MOJA LJUBLJANICA

NOVICE

KULTURNI CENTER VRHNIKA
Tržaška cesta 32
ODPRTO: TO. - NED.: 10.00 - 18.00 / PON. ZAPRTO

št. 09

27. julija bo minilo 160 let od uradnega odprtja Južne železnice med Ljubljano in Trstom. Izjemen inženirski podvig tedanje monarhije so leta 1899 nadgradili z lokalno povezavo med Brezovico in Vrhniko, ki bo 51 let po ukinitvi, z željo po bolj kakovostnem življenju v mestu, znova zaživela.

LOKALNA ŽELEZNICA LJUBLJANA-VRHNIKA

Zgodovinski pregled

Prve težnje po železniški povezavi Vrhnike z Ljubljano so se pojavile v 19. stoletju, ob trasiranju Južne železnice Dunaj-Trst. Eden izmed načrtov za odsek Ljubljana-Trst je predvideval potek proge mimo Vrhnike, vendar je bila kasneje izbrana trasa, ki je kraj obšla. Vrhnika je tako po dograditvi odseka leta 1857 doživela gospodarski zlom. Lokalno gospodarstvo, ki je do tedaj temeljilo predvsem na rečnem in furmanskem prevozništvu, je začelo po preusmeritvi prometa na železnico nazadovati.

Želje po železniški povezavi kraja so se spet obudile leta 1893. Vrhniki pobudniki, župan Gabrijel Jelovšek, tovarnar Josip Lenarčič, pivovarnar Teodor Frölich, inženir Avgust Glowacki, trgovec Karel Mayer in davkar Ivan Gruden, so se ob ključni podpori deželnega poslanca in kasnejšega ljubljanskega župana Ivana Hribarja združili v konzorcij za graditev lokalne železnice Ljubljana-Vrhnika. Priprave na gradnjo so se začele; podali so oceno rentabilnosti proge, pridobili dovoljenja za gradnjo, opravili trasiranje, tehnične priprave in finančne dogovore. Odločilno vlogo v prid izvedbe projekta je imel ljubljanski potres leta 1895. Porušena Ljubljana je namreč potrebovala gradbeni material, ki ga je bilo na Vrhniki veliko, zaradi česar je bila gradnja lokalke uvrščena med prednostne naloge. Kljub temu so se dela pričela šele 23. maja 1898. V nasprotju z dolgotrajnimi pripravami je gradnja hitro stekla, saj v tehničnem pogledu ni bila zahtevna. Za izvajalca del je bilo izbrano podjetje Filipa Zupančiča iz Ljubljane. Enotirna lokalna proga se je od dvotirne južne železnice odcepila na Brezovici. Proga je bila v odseku Brezovica-Vrhnika dolga 11,5 km, prečkala je 40 poti in se spustila proti Vrhniki za skoraj 5 m. Vključevala je pet postaj: Brezovico, Lukovico, Drenov Grič, Log in Vrhniko.

23. julija 1899 je pripeljal na Vrhniko prvi slavnostni vlak s povabljenimi gosti, in naslednji dan je po progi stekel redni javni promet. Dnevno so vozili trije pari potniško-tovornih vlakov. Vožnja v eno smer je trajala 38 min (po podaljšku proge

leta 1934 še dodatnih 20 min). Lokalna železnica je imela v uporabi dve lokomotivi in štiri vagoni, ter zaposlenih 5 železničarjev. Progo je upravljala družba Južne železnice.

Leta 1900 je bil podan predlog za podaljšek proge preko Idrije do Mosta na Soči, a je večletne priprave prehitela 1. svetovna vojna. Ob koncu vojne, leta 1918, je imela proga zaradi povečanega transporta vojakov in zapornikov dobiček. Konec leta 1930 sta na Logu usodno trčila vlak in avtobus, in v izogib nevarnega križanja ceste in proge so kasneje tam zgradili nadvoz. **Leta 1934 so progo podaljšali za več kot 600 m in pri tem zgradili novo postajo Vrhnika-trg (kasneje Vrhnika-mesto).** V času 2. svetovne vojne so zaradi razstrelitve Borovniškega in Štampetovega mostu na Južni železnici preusmerili promet na lokalno železnico. V povojnem obdobju je bila proga slabo vzdrževana, kar je zmanjševalo varnost vožnje. Dne 16. januarja 1966, je bila proga z obrazložitvijo, da je nerentabilna, ukinjena. Še isto pomlad so jo začeli razdirati.

Stavba nekdanje železniške postaje Vrhnika-mesto še stoji in je hkrati edina še ohranjena tovrstna postaja – v nespremenjeni obliki – v Sloveniji, vodena v registru pri Zavodu za varstvo kulturne dediščine kot stavbna dediščina pod številko 12530. Predstavlja spomenik solidarnosti, saj je bila zgrajena s pomočjo javnih delavcev, ki jih je posebej za to priložnost zaposlil takratni župan Stanko Hočevar; v zahvalo so mu delavci ob končanem delu izročili plaketo s podpisi, ki jo zdaj hrani Muzejsko društvo Vrhnika. Po požaru leta 2013 je bila stavba ob prizadevanju Vrhnčanov zasilno prekrita in s tem rešena pred propadom. Konec 2015 je Občina Vrhnika poskrbela za obnovo poškodovanega dela ostrišja, aprila 2016 je bila v njej izvedena čistilna akcija in jeseni v bližini postavljena informacijska tabla o zgodovini železnice. Tudi s trenutno akcijo želimo opozoriti na njeno posebno zgodovinsko vrednost, spodbuditi k njeni ohranitvi in ji dodeliti nove, tematsko ustrezne vsebine.

Gradnja železniške postaje Vrhnika-mesto; 1934
Fotografijo hrani Muzejsko društvo Vrhnika

Viri:
Jože Jenko 1996: Vrhnika krajevna železnica. Vrhniki razgledi 1, 188-196, Muzejsko društvo Vrhnika.
Karol Rustja 2003: Vrhnika lokalna železnica. Vrhniki razgledi 4, 76-96, Muzejsko društvo Vrhnika.
Katarina Oblak Brown 2016: Zgodovina vrhnike železnice. Informacijska tabla, Krajevna skupnost Vrhnika-Breg

Avtorica: dr. Katarina Oblak Brown
Muzejsko društvo Vrhnika

OSVOBAJANJE VRHNIŠKEGA KULTURNEGA PROGRAMA

Vrhnika prečuden kraj, tako prečuden, da tudi kultura velikokrat ne najde mesta v rojstnem kraju našega največjega pisatelja Ivana Cankarja.

Sva študenta arhitekture v Ljubljani in aktivista KVŠ Zakon, zato sva se odločila sodelovati v samoiniciativni revitalizaciji kulturnega in turističnega programa na Vrhniki. Območje stare železniške postaje Vrhnika - mesto, zaradi svoje bližine glavnim prometnim povezavam, lahko postane pomembna vstopna točka mesta Vrhnike in se navezuje na širši koncept povezave stare železniške trase Ljubljana - Vrhnika. Opuščena zadnja železniška postaja z okolico predstavlja degradiran prostor, ki je nujno potreben prenove. Zaradi svojega zgodovinskega pomena, umeščenosti v prostor in razvojnega potenciala predstavlja izhodiščno točko nadaljnega razvoja na Vrhniki. Z namenom poizvedbe o zgodovinskem pomenu postaje in železniške trase sva obiskala Arhiv RS v Ljubljani. Analizirala sva območje in njegovo povezovanje v širšo sliko projekta »Železna cesta«, prav tako pa povezovanje v kulturni program Vrhnike. Izvedla sva izmere in izris trenutne situacije stare postaje in okoliških povezav. S pridobljenimi podatki snujeva oblikovne in programske različice obravnavanega območja. Prenova in revitalizacija kulturnega programa na Vrhniki bo potekala etapno, postaja Vrhnika - mesto pa bo služila kot vstopna točka. Idejno zasnovano si lahko ogledate na prireditvi »Osvoboditev« - Železniška postaja Vrhnika - mesto.

Avtorja: Milan Mihajlovski, Rok Hirsch

2017
MAJ

RAZSTAVA KOLO 5.200

Podaljšana do 17. junija

JAVNA VODSTVA PO RAZSTAVI

Vsako soboto ob 11:00

KLUB VRHNIŠKIH ŠTUDENTOV
HUMANISTIČNO IN UMETNIŠKO DRUŠTVO »O«
MUZEJSKO DRUŠTVO VRHNIKA
KS VRHNIKA - BREG
MALA MESTNA GALERIJA
DRAGO LESKOVAR
ZAVOD NANOVO
MOJA LJUBLJANICA

6. 5. 2017 od 15.00 do 21.59

»OSVOBODITEV«

ŽELEZNIŠKA POSTAJA VRHNIKA - MESTO

Jelovškova ulica 4

Program: www.kvs-klub.si

ODDELEK ZA ARHEOLOGIJO, FF UL
MUZEJ IN GALERIJE MESTA LJUBLJANE
MOJA LJUBLJANICA

od 12. 5. 2017 dalje

ARHEOLOŠKA IZKOPAVANJA NA TIČNICI

Več informacij: www.mojaljubljana.si

KLUB VRHNIŠKIH ŠTUDENTOV
MUZEJ IN GALERIJE MESTA LJUBLJANE
RTV SLOVENIJA

20. 5. 2017 od 19.00 do 22.50

DVA VODIKA, EN KISIK

Bazen Vrhnika

Program: www.mojaljubljana.si

RAZVESELITE SVOJE OTROKE Z ROJSTNODNEVNO ZABAVO PO KOLIŠČARSKO!

NOVO!

ROJSTNODNEVNO DOŽIVETJE
V MOJI LJUBLJANICI

Več informacij: www.mojaljubljana.si
Prijave: info@mojaljubljana.si; 041 354 203